

Toespraak burgemeester Huri Sahin, Dodenherdenking 4 mei 2025 - Titel: Verhalen vertellen

Dames en heren, jongens en meisjes, beste Rijswijkers,

Verhalen vertellen doen wij als mensen al heel lang.

We vertellen verhalen om betekenis te geven aan het leven.

We vertellen verhalen om ons bewust te worden van het heden.

We vertellen verhalen om te verbinden met anderen.

We vertellen verhalen om de mensen erin niet te vergeten.

Om herinneringen levend te houden.

Herdenken begint bij een verhaal: van wie er was en wat nooit vergeten mag worden.

De verhalen die iedereen kent en, niet te vergeten, de verhalen die we niet kennen over de Tweede Wereldoorlog, zijn al meer dan 80 jaar geleden gebeurd. Leed, ellende, onrechtvaardigheid. Woorden die de lading niet dekken van alles wat zich heeft afgespeeld in die lange, duistere jaren in ons land.

Zoals het verhaal over drie broers uit één Rijswijks gezin die opgepakt werden en nooit meer terugkwamen.

Het verhaal over het Joodse meisje dat vermoord werd terwijl ze nog geen twee jaar oud was. Verhalen over Joodse kinderen

uit Rijswijk die naar school in Den Haag moesten lopen en uiteindelijk helemaal niet meer naar school mochten of moesten onderduiken. Het verhaal over de jongeman die vermoord werd omdat hij weigerde te werken in Duitsland. Verhalen over willekeurig oorlogsgeweld, zoals de tien mannen die als vergeldingsactie werden doodgeschoten, niet ver hier vandaan.

80 jaar. Zo kort is het nog maar geleden dat wij in Nederland bevrijd werden. Zo kort zijn we nog maar vrij. Dit jaar herdenken en vieren we dat we 80 jaar vrij mogen zijn. We herdenken het einde van de Tweede Wereldoorlog en vieren het herkrijgen van onze vrijheid. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er heel veel mensen gestorven in onvrijheid. Vandaag herdenken we hen die in de laatste jaren, dagen en momenten van hun leven geen vrijheid kenden. Van wie de vrijheid afgenomen was en die vervolgd werden, omdat ze niet **waardig** werden geacht om te leven. We herdenken hen die hun leven gaven terwijl zij vochten voor de vrijheid. Die van hun leven werden beroofd door willekeurig oorlogsgeweld.

We herdenken hen die zijn omgekomen of vermoord tijdens de Tweede Wereldoorlog en de koloniale oorlog in Indonesië, evenals de mensen die hun leven gaven voor de vrijheid tijdens oorlogssituaties en bij vredesoperaties daarna.

In onze stad zijn we samen met een groep betrokken Rijswijkers sinds vorig jaar bezig met het organiseren van

prachtige betekenisvolle activiteiten. Ik ben hen dankbaar voor hun inzet. Tijdens verschillende herdenkingen stonden we stil. Op 7 oktober herdachten we de tien mannen die werden gefusilleerd bij 't Haantje, als vergeldingsactie voor sabotage van het spoor door het verzet. De nabestaanden die daarbij aanwezig waren, lieten ons zien dat ook na 80 jaar de littekens zichtbaar zijn.

Het is daarom belangrijk dat we de verhalen blijven vertellen. Dat deden we ook met de Holocaust-tentoonstelling in januari. Verhalen over de Holocaust in Rijswijk zijn verzameld en toegankelijk gemaakt. Ik vond het eervol om deze tentoonstelling te mogen openen, in aanwezigheid van Bert Vos, de zoon van de Rijswijkse Ida Vos, wiens naam velen van u waarschijnlijk kennen. Ida Vos heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog als jong meisje ondergedoken gezeten, omdat ze Joods was. Het raakt mij dat er zoveel **jonge slachtoffers** van de Holocaust zijn. In de Holocaust-tentoonstelling was het verhaal van Diena Akker opgenomen. Toen zij in 1941 te vroeg werd geboren, moest zij in een couveuse in leven gehouden worden. Al na anderhalf jaar werd haar leven brutaal beëindigd: zij werd op 5 november 1942 vergast in Auschwitz. Ook het verhaal van Joodse kinderen die niet meer naar school mochten gaan in Rijswijk raakte mij. Zij moesten met het openbaar vervoer naar aangewezen Joodse scholen in Den Haag. Toen het voor Joden ook verboden werd om gebruik te

maken van het openbaar vervoer, moesten zij lopend naar school. Kort daarna mochten ze zelfs helemaal niet meer naar school. Velen van hen hebben de oorlog niet overleefd.

Ook na 80 jaar is het belangrijk en relevant om de verhalen te vertellen, misschien juist. Dat laat het verhaal van Maria van Loon zien. Zojuist vertelde zij in de kerk over haar oom Johannes Wilhelmus van der Kraan, voor wie we in maart dit jaar een struikelsteen hebben gelegd. Hij was tewerkgesteld in Duitsland maar ging niet terug na verlof. Hij werd opgepakt en is omgekomen nadat hij gevangen had gezeten in concentratiekamp Neuengamme. De familie van Maria van Loon is er pas een aantal jaren geleden achter gekomen dat hij is gestorven. Dit laat zien dat we die onbekende verhalen moeten onderzoeken, opschrijven en vertellen. Niet alleen om de slachtoffers te eren, maar ook voor de nabestaanden en de volgende generaties.

Het is juist voor hen belangrijk dat wij spreken en niet zwijgen over wat er in de oorlog is gebeurd. In december gaf Pim Breebaart een lezing in de Rijswijkse Schouwburg. Hij is een nabestaande van de broers Piet, Pim en Nol Breebaart, die allen deel uitmaakten van dezelfde verzetsgroep. Hun namen staan op het monument, als blijvende herinnering aan hun moed. De drie broers werden gedeporteerd naar concentratiekampen in Duitsland en zijn nooit teruggekeerd.

Pim Breebaart draaide tijdens zijn lezing in december het bekende spreekwoord om: **volgens hem is zwijgen zilver en spreken juist goud**. We moeten de verhalen blijven vertellen. Een zwijgende generatie werkt juist averechts. Nu de dreiging voor onze vrijheid en veiligheid is toegenomen, moeten we juist met elkaar praten, ook over de verhalen die we liever niet hadden hoeven vertellen. We moeten praten over wat de spanningen in deze tijd met ons doen.

Spreken doen we ook heel letterlijk door middel van ‘spoken word’. Samen met de bibliotheek organiseerden we een spoken word wedstrijd. Vorige week opende ik de tentoonstelling **Kunst in het kader van 80 jaar vrijheid**. 27 kunstenaars maakten een kunstwerk waarmee zij invulling gaven aan vrijheid en vrede. Kunst helpt ons te begrijpen hoe de gebeurtenissen in het verleden ons hebben gemaakt tot wie we vandaag de dag zijn. Het helpt ons de verhalen te vertellen. **Het zijn namelijk ook verhalen van moed, lef, doorzettingsvermogen en veerkacht.**

Ik ben daarnaast heel blij met alle jongeren en kinderen in onze stad die betrokken zijn. Zij zijn de ‘lichtpuntjes’ in onze stad en geven hoop voor onze toekomst. De Kinderrechtenambassadeurs die zojuist prachtige gedichten hebben voorgedragen in de kerk. Ook de aanwezigheid van de jongeren van het Rijswijks Jeugd Theater, de Waterscouting

Dorus Rijkers en de Regenboogjongeren van Welzijn Rijswijk hier vind ik waardevol. Door jullie betrokkenheid kunnen de verhalen die we hier vertellen worden doorgegeven aan de volgende generatie.

Ook de leerlingen die dit jaar herdenkingen in het kader van Adopteer een Monument hebben georganiseerd zijn daarin van grote waarde. Afgelopen 26 september werden de twee Amerikaanse piloten die in 1944 omkwamen bij het neerstorten van het vliegtuig Lil' Max herdacht door basisschool 't Kristal. In april werden bij de herdenking op de Oude Begraafplaats de slachtoffers van de Slag om Ypenburg herdacht door de leerlingen van de Godfried Bomansschool. Hier bij het monument hebben we kortgeleden een herdenking gehad, georganiseerd door basisschool 't Prisma.

Tijdens die laatste herdenking sprak directeur Jody van den Berg in zijn toespraak de volgende prachtige woorden:

“Het herdenken van het verleden is niet alleen een blik achterom, maar juist ook een spiegel voor nu en een opdracht voor de toekomst. Het herinnert ons eraan dat vrede en vrijheid niet altijd vanzelfsprekend zijn. Ze vragen om voortdurende inspanning, om moed om op te staan tegen onrecht, om respect voor elkaar, ook al verschillen we soms van mening of achtergrond. Het vraagt om samenwerken, over grenzen heen, om een

gemeenschappelijke toekomst van vrede en veiligheid te realiseren.”

Ik sluit me helemaal aan bij deze woorden. Want wat is het belangrijk om te blijven herdenken en om stil te staan bij onze vrijheid. Herdenken is blijven spreken over wat nooit vergeten mag worden. Maar herdenken is ook actief, in het heden, door te blijven investeren in vrijheid en in vrede. De huidige conflicten in de wereld laten zien hoe noodzakelijk het is om de verhalen van 80 jaar geleden te herdenken. Vrijheid is niet vanzelfsprekend. Daarom vieren we met 80 jaar vrijheid ook dat wij in een democratie leven. Een democratie waarin mensenrechten en vrijheid het grootste goed zijn. Met elkaar zijn wij verantwoordelijk voor het beschermen van onze democratie. **Dat is het fundament dat ons bij elkaar houdt.**

Daarom moeten we samen vieren dat we vrij zijn! Je kunt alleen vrij zijn door dat te delen met anderen. Over grenzen heen en verbonden door verschillen. We vieren het samen.

Sta niet alleen vandaag en morgen stil bij de vrijheid, maar dagelijks.

Kom op voor onze democratie en mensenrechten voor iedereen.

Kijk in de spiegel van het verleden en zet je in voor de vrede van onze toekomst.

Laten wij ons bewust zijn van de vrijheid die wij hebben.

Opdat wij de slachtoffers en **hun verhalen** nooit vergeten.

Dank u wel.